

*Петросян Д. Ф., магістр, Булгакова Т. В., к.т.н., доц.
Київський національний університет технологій та дизайну*

ВИКОРИСТАННЯ БІОФІЛЬНОГО ДИЗАЙНУ В ІНТЕР'ЄРІ ЦЕНТРІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Анотація. У статті розглянуто застосування біофільного дизайну в інтер'єрі центрів психологічної допомоги як інструменту покращення психоемоційного стану відвідувачів. Проаналізовані принципи біофільного підходу, його вплив на психічне здоров'я та особливості інтеграції природних елементів у терапевтичне середовище. В роботі підкреслено важливість створення гуманного, природоорієнтованого простору для ефективної психологічної підтримки в умовах війни в Україні.

Ключові слова: біофільний дизайн, інтер'єр центру психологічної допомоги, терапевтичне середовище, природні елементи, дизайн інтер'єру.

Petrosian D. F., Master, Bulhakova T. V. Ph.D., Assos. Prof.

Kyiv National University of Technologies and Design

APPLICATION OF BIOPHILIC DESIGN IN THE INTERIOR OF PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE CENTER

Abstract. This article explores the application of biophilic design in the interior of psychological assistance centers as a tool for improving clients' psycho-emotional well-being. It analyzes the principles of the biophilic approach, its impact on mental health, and the specifics of integrating natural elements into therapeutic environments. The paper emphasizes the importance of creating a humane, nature-oriented space for effective psychological support in the context of war in Ukraine.

Keywords: biophilic design, psychological assistance, therapeutic environment, interior, mental health, natural elements, interior design.

Вступ. Ментальне здоров'я важливе на кожному етапі життя людини: від дитинства та підліткового періоду – дорослого віку та старіння. Воно впливає на те, як люди думають, відчувають та діють, а також відіграє ключову роль у подоланні життєвих труднощів, обробці стресу та взаємодії з іншими. Погане психічне здоров'я може призвести до різних життєвих труднощів, таких як зниження енергії, зміни настрою, відсутність зосередженості та емоційна дисрегуляція. У сучасному світі з кожним роком зростає кількість людей, що страждають на різноманітні психічні розлади. В умовах військового стану в Україні ця проблема за останні декілька років лише загострюється. Саме тому постає питання у створенні комфортного середовища, в якому люди зможуть отримати належну допомогу. Дизайн інтер'єру має вирішальне значення для центрів психічного здоров'я, оскільки він може створити цілюще середовище, зменшуючи стрес і тривогу, одночасно сприяючи спокою та безпеці.

Дослідженням питань, що стосуються проектування інтер'єрів медичних закладів у біофільному стилі займалися такі автори як Б.Х. Текін [9], С. Келлерт, Д. Хеєрваген, М. Мадор [8], В. Токар, Д. Горгола, Д. Нестеренко [4], В. Малащенко, О. Пирожок [1] та інші. Автори досліджують та висвітлюють низку важливих питань, але інформації про застосування біофільного дизайну у центрах психологічної допомоги на сьогодні залишається недостатньо.

Постановка завдання. Проаналізувати принципи біофільного дизайну та визначити методи їх інтеграції в інтер'єр центрів психологічної допомоги для забезпечення терапевтичного комфорту та емоційної підтримки пацієнтів.

Результати досліджень. Термін «біофілія» вперше використав психоаналітик Еріх Фромм у своїй книзі "The Heart of Man" у 1964 р. Він визначив біофілію як «схильність до збереження життя і боротьби зі смертю». У своїй книзі 1973 року

«Анатомія людської деструктивності» Фромм також пояснив біофіло як «пристрасну любов до життя та всього живого» та «бажання розвиватися далі, будь то людина, рослина, ідея чи соціальна група». Автор описує внутрішній та еволюційно вкорінений зв'язок людини з природою. Цей зв'язок вивчався в контексті психічного здоров'я, показуючи, що взаємодія з природним середовищем може мати значні терапевтичні ефекти, такі як зниження стресу, покращення настрою, підвищення уваги та концентрації, зниження тривожності, покращення концентрації та полегшення хронічного стресу [8]. На сьогоднішній день вплив війни значно посилюється внаслідок масштабного вторгнення російських військ на територію України. Більшість населених пунктів регулярно зазнають ворожих атак та терористичних дій, що спричиняє численні людські втрати, серйозні матеріальні збитки, шкоду здоров'ю громадян і довкіллю, а також порушення звичних умов життя [2]. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває системне дослідження механізмів збереження соціально-адаптивного потенціалу особистості, активізації її життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій, а також розробка й впровадження сучасних інтер'єрів у медичних закладах, зокрема центрах психологічної допомоги, спрямованих на подолання наслідків стресу та запобігання формуванню деструктивної поведінки у людей.

У таких умовах особливої уваги заслуговують сучасні підходи біофільного дизайну, які базуються на використанні природних матеріалів, відкритих просторів, природного освітлення, озеленення та інтеграції архітектури в природне середовище. Дослідження показують, що застосування біофільного підходу в медичних закладах сприяє пришвидшенню одужання пацієнтів і зменшенню потреби у знеболювальних препаратах на 22% [4]. Розглядаючи біофільні потреби як адаптивний продукт біології людини, актуальний сьогодні, а не як пережиток нині неактуального минулого, ми можемо стверджувати, що задоволення наших біофільних потреб пов'язане зі здоров'ям, продуктивністю та благополуччям людини. Існує велика кількість різноманітних думок на цей рахунок, але зростаючий обсяг знань підтверджує роль контакту з природою у здоров'ї та продуктивності людини. Їх у своїх роботах доводять Ульріх, Хартіг, Фрумкін та інші. У своїй книзі про біофільний дизайн С. Келлерт проаналізував ці дослідження та зробив наступні висновки:

- Було виявлено, що контакт з природою покращує загосення та відновлення після хвороб та серйозних хірургічних процедур, включаючи прямий контакт (наприклад, природне освітлення, рослинність), а також репрезентативні та символічні зображення природи (наприклад, малюнки).
- Люди, які живуть поблизу відкритих просторів, повідомляють про менше проблем зі здоров'ям та соціальними проблемами, і це було виявлено незалежно від сільського та міського проживання, рівня освіти та доходу. Навіть наявність обмеженої кількості рослинності, такої як трава та кілька дерев, корелює з покращеною адаптивною поведінкою та подоланням труднощів.
- Контакт з природою пов'язаний з когнітивним функціонуванням у завданнях, що потребують концентрації та пам'яті.
- Здорове дорослішання та розвиток у дитинстві корелюють з контактом з природними особливостями та середовищем.
- Людський мозок функціонально реагує на сенсорні патерни та сигнали, що виходять з природного середовища.
- Громади з вищою якістю навколишнього середовища демонструють більш позитивні оцінки природи, вищу якість життя, більшу доброзичливість та сильніше відчуття місця, ніж громади з нижчою якістю навколишнього середовища. Ці результати також спостерігаються як у бідних міських, так і в більш заможних та приміських районах [8].

Розглядаючи біофільний дизайн у контексті інтер'єру центрів психологічної допомоги та інших медичних закладів, можна підсумувати, що цей стиль є найбільш вдалим варіантом. Для проектування таких інтер'єрів особливу увагу варто приділяти прямому контакту з природою. Безпосередній контакт із природою передбачає фізичну присутність природних компонентів у просторі. Це можуть бути живі рослини, водні елементи, доступ до природного освітлення, вентиляція зі свіжим повітрям, а також можливість бачити, торкатися або відчувати природу. Рослини є фундаментальними для існування людини як джерела їжі, клітковини, корму та інших аспектів існування та безпеки. Просте введення рослин у вбудоване середовище може підвищити комфорт, задоволення, благополуччя та продуктивність. Інтер'єри, насичені зеленими насадженнями, сприяють покращенню емоційного стану відвідувачів. Наукові дослідження підтверджують, що перебування в приміщеннях із рослинами знижує рівень стресу та підвищує загальне відчуття задоволення. Крім того, рослини позитивно впливають на мікроклімат, підвищуючи вміст кисню та очищуючи повітря від шкідливих речовин.

Непрямий контакт із природою також відіграє важливу роль у формуванні сприятливого середовища. Він реалізується через використання натуральних матеріалів, природних текстур і кольорових рішень, що імітують органічні форми. Такий підхід дозволяє створити відчуття єдності з природою навіть у тих випадках, коли її фізична присутність обмежена. Численні дослідження доводять, що натуральні матеріали впливають на емоційний фон, зменшують тривожність і сприяють загальному покращенню якості життя. Використання дерев'яних елементів в оздобленні, екологічного текстилю та кольорових палітр, що нагадують природні ландшафти, формує атмосферу гармонії та затишку. Такі інтер'єри забезпечують відчуття безпеки, що є важливим чинником для підтримки психоемоційного балансу користувачів [1].

У проектуванні центрів психологічної допомоги окрему увагу слід приділити кольорам, які застосовуються у просторі, адже вони мають вагомий вплив на емоції людей. Найбільш пов'язаним з природою кольором є зелений. Він асоціюється зі свіжістю та створює заспокійливий ефект та дають енергію. М'які та природні блакитні кольори допомагають відчувати себе розслабленими, оскільки вони нагадують небо та воду. Жовті кольори зігрівають та привітно ставляться до людей і створюють соціальну та енергійну атмосферу, оскільки вони асоціюються з сонцем. Фіолетовий та бузковий – це духовні та медитативні кольори, які викликають таємничість, оскільки нагадують світанок та сутінки; помаранчевий та червоний можуть бадьорити, збуджувати та стимулювати, оскільки нагадують стиглі фрукти та ягоди. Темні кольори асоціюються з вишуканістю, глибиною та таємничістю, а також відчуттям безпеки та притулку, але якщо їх не використовувати обережно, простір може легко пригнічувати та перевантажувати [1]. З огляду на це, використання кольору в тих самих пропорціях з відчуттям гармонії, як і в природі, є важливим, щоб уникнути перевантаження людей.

Найбільш часто досліджуваним елементом, безсумнівно, є вплив світла. Загальновідомо, що сонячне світло є важливим для здоров'я та благополуччя людини. Найкращим варіантом для будь якого приміщення зокрема для медичних закладів, є природне освітлення. Його наявність у достатній кількості знижує негативний настрій, втому, стрес, частоту серцевих скорочень та пульсу, полегшує біль, підвищує позитивний настрій та радість життя, допомагає подолати депресивний настрій та позитивно впливає на пацієнтів. Теплота та м'якість світла також пов'язується з відчуттям безпеки, конфіденційністю та захистом [9]. Сприйняття тепло освітлених ділянок, часто острівців модульованого сонячного світла, оточених темнішими просторами, може посилити відчуття вкладеного, безпечного та привабливого інтер'єру. Маніпуляції з природним світлом можуть створювати стимулюючі, динамічні та

скульптурні форми. Крім естетичного задоволення, ці форми сприяють мобільності, цікавості та уяві [8]. Недостатність природнього освітлення компенсується штучними джерелами, але для психологічного комфорту пацієнтів потрібно забезпечити саме м'яке та розсіяне світло, без різких тіней та відблисків [3].

У розробці інтер'єру також варто пам'ятати про повітря та температуру у приміщенні. Наукові дані свідчать про те, що природна вентиляція та свіже повітря покращують здоров'я та самопочуття, оскільки кисень необхідний для виживання. Оскільки коливання температури є частиною природних процесів, різні теплові умови в просторі вважаються комфортними та корисними для покращення когнітивних функцій, продуктивності, концентрації, сприйняття, задоволення та уваги.

В рамках біофільного підходу для об'ємно-просторових рішень в архітектурі використовуються природні форми та образи. Вони зображують та імітують природний світ, що часто можна знайти на фасадах будівель та в інтер'єрах. До них відносяться ботанічні та тваринні мотиви та дерево- та колоноподібні опори. Прикладом їх застосування є аеропорт Jewel Changi у Сінгапурі (рис. 1).

Джерело: [7].

Рис. 1. Інтер'єр аеропорту Jewel Changi у Чангі, Сінгапур

Інтер'єр поєднує почуття перебування на природі з культурою та розвагами, різко підкреслюючи концепцію аеропорту як жвавого міського центру та перегукуючись з репутацією Сінгапуру як «міста в саду». Кожна з головних осей аеропорту – північ, південь, схід та захід – підтримується закритими садами, які допомагають відвідувачам орієнтуватися та забезпечують візуальні зв'язки між внутрішніми програмами Jewel Changi. У серці аеропорту знаходиться лісова долина, терасований критий сад, що пропонує різноманітний, просторовий та інтерактивний досвід, включаючи пішохідні доріжки, каскадні водоспади та тихі зони відпочинку [7].

Іншими варіантами природних образів, які зустрічаються і інтер'єрах у біофільному стилі є мушлі, спіралі, овальні та трубчасті форми. До прикладу – музей Гуггенхайма в Нью-Йорку (рис. 2) Ця споруда є пам'ятником модернізму з унікальним внутрішнім простором. Спіральний пандус, що веде до куполоподібного світлового вікна, захоплює відвідувачів і забезпечує унікальну платформу для презентації різноманітного спектру виставок сучасного мистецтва [10].

Джерело: [10].

Рис. 2. Інтер'єр музею Гуггенхайма в Нью-Йорку, США

Моделювання природних особливостей підтверджує тенденцію до імітації, а не до відтворення реальних природних форм у забудованому середовищі. Орнаментація та декорування особливо використовують уявні форми, які лише віддалено нагадують ті, що зустрічаються в природному світі. Проекти, які натякають на функціональні особливості, що зустрічаються в природі, такі як форми, візерунки та процеси є найбільш успішними [8].

Медичні установи також все більш активно застосовують біофільний дизайн у своїх інтер'єрах. Такий підхід може зменшити стрес і тривогу, сприяти швидшому одужанню та підвищити задоволеність роботою медичних працівників шляхом включення природних краєвидів, рослин, природних матеріалів і візерунків, які з'єднують внутрішній простір із зовнішнім простором. Наприклад, центр первинної медичної допомоги Ballarat Community Health у Баллараті, Австралія (рис. 3). Концепція дизайну клініки базується на перевагах взаємодії з природою та громадою. Заклад включає в себе велику кількість приміщень не лише для надання медичних послуг, а й громадського використання: кафе, спортзал та інше. Всі вони спроектовані навколо центрального критого садового атриуму. Його озеленення визначає багатоцільові простори, які розширюються або звужуються для різних видів діяльності, а драматичні сходи 'performance' одночасно є місцями для заходів та зібрань. Основний матеріал – дерево, щоб додати центру тепла та затишку, а також цегла, метал та полікарбонат. Компанія DesignInc цілісно розглядає проекти охорони здоров'я як лікувальне середовище, тому для них життєво важливо, щоб медичні заклади включали інші види діяльності, які гуманізують простір і пов'язують людей із спільнотою та природою [5].

Ще одним цікавим прикладом є центр Maggie's, лікарня Святого Джеймса у Лідс, Великобританія (рис. 4). Основним завданням дизайнерів цього закладу було відмовитись від медичних середовищ сучасних лікарень, обладнаних кондиціонерами, флуоресцентним освітленням та пластиковими поверхнями та віддати перевагу середовищу, яке буде надавати заспокійливий ефект. Для цього було обрано біофільний дизайн. У проєкті центру Maggie's у Лідсі архітектура демонструє глибоку інтеграцію природних елементів у штучне середовище. Озеленені рівні – від наземних до дахових

терас – підтримуються конструкціями, що нагадують грибні стебла. Ці елементи не лише виконують несучу функцію, але й формують внутрішній простір, вміщуючи кімнати для консультацій, ліфти та санвузли. Відкриті зони між ними призначені для спілкування, відпочинку та фізичної активності, що сприяє створенню комфортного соціального середовища.

Джерело: [5].

**Рис. 3. Інтер'єр центру первинної медичної допомоги
Ballarat Community Health у Баллараті, Австралія**

Джерело: [6].

Рис. 4. Інтер'єр центру Maggie's у Лідсі, Великобританія

Особливу увагу приділено добору рослин: використано витривалі місцеві види, які гармонійно розростаються, підкреслюючи природну складову простору. Рослинність тут не є декоративним доповненням, а відіграє провідну роль у формуванні атмосфери. Через скляні стіни відкривається вид на тераси та навколишній ландшафт, що включає фрагменти йоркширських вересових пустищ. Архітектура максимально використовує особливості ділянки – її рельєф, освітлення та красиви – для посилення зв'язку з природою. Особливу увагу приділено добору рослин: використано витривалі місцеві види, які гармонійно розростаються, підкреслюючи природну складову простору. Рослинність тут не є декоративним доповненням, а відіграє провідну роль у формуванні атмосфери. Через скляні стіни відкривається вид на тераси та навколишній ландшафт, що включає фрагменти йоркширських вересових пустищ [6].

Центри психологічної допомоги в Україні потребують удосконалення та розвитку не лише у наданні послуг, але й у дизайні середовища, який спонукатиме одужанню людей. Біофілія є вродженою людською схильністю до взаємодії з природою. Тому фізичне та психічне благополуччя людей залишається значною мірою залежним від контакту з природним середовищем, що є необхідністю для досягнення здорового та задоволеного життя навіть у нашому урбанізованому суспільстві.

Висновки. У статті було розглянуто можливості використання біофільного дизайну в облаштуванні інтер'єрів центрів психологічної підтримки як засобу стабілізації емоційного стану відвідувачів. Проаналізовано основні засади біофільного підходу, його позитивний вплив на ментальне здоров'я та досліджено шляхи впровадження природних компонентів у терапевтичний простір. Визначено особливості організації в інтер'єрі прямого і непрямого контакту з природою. В рамках біофільного підходу розглянуті кольорові рішення, світло, параметри повітря, використання природних форм і образів. Проведено аналіз реалізованих проєктів інтер'єру медичних установ із застосуванням елементів біофільного дизайну.

Створення середовища, орієнтованого на природу та людину, має вирішальне значення для психологічної допомоги у воєнний час в Україні, забезпечуючи емоційне полегшення, стійкість та відчуття безпеки під час травм та переміщення.

Список використаної літератури

1. Малашенкова В. О., Пирожок О. С. Вплив біофільного дизайну на психологію людей. *Регіональні проблеми архітектури та містобудування*. 2024. № 18. С. 329–335.
2. Паркулаб О., Дметерко Н. Арттерапевтичні технології психологічної допомоги дітям, які опинились у складних життєвих обставинах. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Психологія*. 2023. Вип. 2(58). С. 31–36.
3. Пархомчук М. Ю. Зенькович Н. Г. Фактори формування центрів ментального здоров'я. *Proceedings of VI International Scientific and Practical Conference Science in the modern world: innovations and challenges*, 20–22 лютого 2025, Торонто, С. 233–244.
4. Токар В. О., Горгола Д. Р., Нестеренко Д. А. Біофільний дизайн як засіб гармонізації архітектурного середовища. *S World Journal*. 2022. Issue 30 / Part 2. С. 97–107.
5. Ballarat Community Health Primary Care Centre. Healthcare Snapshots. URL: <https://healthcaresnapshots.com/projects/8484/ballarat-community-health-primary-care-centre/>
6. Maggie's Centre, St James's hospital, Leeds review – a safe place for flamboyance. *The guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2020/aug/01/maggies-centre-st-jamess-hospital-leeds-review-a-safe-place-for-flamboyance>.
7. Jewel Changi Airport / Safdie Architects. *ArchDaily*. URL: <https://www.archdaily.com/915688/jewel-changi-airport-safdie-architects>.
8. Kellert S. R., Heerwagen J., Mador M. *Biophilic Design: The Theory, Science and Practice of Bringing Buildings to Life*. Hoboken: Wiley, 2008. 384 p.
9. Tekin B. H. *Human-centred therapeutic environments: A new framework for biophilic design* : Thesis for the degree of Doctor of Philosophy. Liverpool: University of Liverpool, 2020.
10. The Guggenheim Museum on the Inside. Guggenheim New York. URL: <https://www.guggenheim.org/teaching-materials/the-architecture-of-the-solomon-r-guggenheim-museum/the-guggenheim-museum-on-the-inside>.